

Vasta discussiun davart las structurass statalas

Il cussegl grond tracta il messadi davart la refurma da las structurass territorialas e da las vischnancas

■ (mc) Cun sia missiva davart la refurma territoriala e da las vischnancas vul la regenza evocar ina vasta discussiun strategica davart las structurass futuras da noss chantun. Tenor l'avis da la regenza èsi necessari e per part er urgent da far ina refurma cumplexsiva da las structurass cun integrar tut ils plauns statals. Cun actualmain 180 vischnancas, 39 circuls, 11 districts, 13 corporaziuns regiunalas e passa 400 furmas da la collavuraziun intercommunal è il chantun Grischun surstructurà. Las structurass actualas duain vegnir simplifitgadas fundamentalmain, quai d'ina vart cun agid d'ina promoziun sistemática da fusiuns da vischnancas tenor il princip da «bottom-up» (da sutensi) e da l'autra vart cun ina refurma territoriala sin il plaun mesaun che vegn iniziada «top down» (da surengiu). Las refurmas necessarias da la structura duain vegnir discutadas, concludidas e realisadas en etappas.

Situaziun da partenza

La quantitat e la cumplexitad da las incumbensas che las vischnancas e las autras instituziuns ch'èn responsablas per incumbensas publicas ston ademplir en creschidas permanentamain ils ultims onns e decennis. Las structurass statalas correspundentas n'èn percenter strusch sa midadas dapi circa 160 onns. Ultra da quai è la grondezza e la capacitad da prestaziun da las instituziuns che ston liquidar las incumbensas fitg eterogenas. Questa sparpagliaziun impedischa in adempliment da las incumbensas ch'è cunvegnet e che tegna quint da la burgaisa e dal burgais. Ella supprima la libertad d'agir, lia memia bleras resursas ed impedischa per part ils svilups. Sco consequenza da la politica chantunala che s'orientava fin uss oravant tut a las vischnancas pitschnas e fitg pitschnas han anc oz passa 100 vischnancas main che 500 abitantas ed abitants. Questas vischnancas na pon strusch pli ademplir sezzas lur incumbensas communalas centralas. Il medem mument èn sa midadas ils ultims onns las relaziuns en il sector da l'adempliment regiunal d'incumbensas, betg sco ultim er pervia da la

Las 178 vischnancas grischunas èn repartidas actualmain sin 13 corporaziuns regiunalas.

MAD

refurma da la justia. Las incumbensas futuras ed ils svilups futurs en ils secturs dal dretg da protecciun dals uffants e da las persunas creschidas, dal svilup economic regiunal, dals fatgs da scussiu e concurs, dals fatgs dal stadi civil e da la justia pretendan unitads administrativas pli grondas per pudair ademplir las incumbensas conform al dretg, en ina buna qualitat e cun l'effizienz pretendida.

Finamiras da la refurma

Cun sias propostas persequitescha la regenza en spezial las suandantas trais finamiras:

- reduziun da la surstructuraziun
- rinforz da las vischnancas
- rectificaziun dal plaun mesaun cun circuls, districts e corporaziuns regiunalas.

Realisaziun

Las refurmas necessarias da las structurass duain vegnir prendidas per mauns sin dus plauns:

- sco refurma da vischnancas e

– sco refurma territoriala.

I sto vegnir differenzià cleramain tranter quests dus plauns. La refurma da vischnancas pertutga las vischnancas e lur furmas da collavuraziun. La refurma territoriala pertutga il plaun mesaun dals circuls e dals districts actuals sco er da las corporaziuns regiunalas actualas. Per realisar questas duas refurmas duain vegnir applitgadas strategias totalmain differents. Per tuts dus plauns èsi previs da progredir en etappas.

Refurma da vischnancas

Fusiuns da vischnancas duain vinavant vegnir iniziadas al lieu e concludidas tenor il princip da «bottom-up». Sco novaziun duain esser pussaivlas en il futur – en consequenza d'iniziativas al lieu – er votaziuns surcommunalas e votaziuns circuitalas davart fusiuns. Il medem mument duain impediments da fusiun en la gulivaziun da finanzas ed en differents secturs dal provediment sco l'avertura cun vias ed il traffic public vegnir redu-

cids e stimul per promover fusiuns da vischnancas duain vegnir rinforzads cleramain. La finamira è quella da reducir il dumber da vischnancas fin l'onn 2020 a main che 100 vischnancas, a lunga vista a main che 50 vischnancas. Sco emprima mesira per quai suttametta la regenza al cussegl grond ina revisiun parziala da la lescha davart la gulivaziun da finanzas sco er ina revisiun parziala da la lescha davart las vias. Tras quai sa laschan eliminar immediatamain in pèr impediments da fusiun.

Fusiuns da vischnancas duain vegnir promovidas vinavant financialmain, quai dentant mo uschenavant ch'ellas n'impedischan betg structurass futuras raschunaivlas. Pervia da quai determinescha la regenza territoris da promoziun. Tar l'adempliment da quellas incumbensas ch'il chantun fa en las regiuns duai el er sa drizzar tenor questa determinaziun. Ultra da quai vegn l'instrumentari per promover fusiuns adattà uschia ch'i profitan oravant tut fusiuns pli grondas. Tut

en tut duai la promoziun finanziaria s'orientar vi da la pratica vertenta en quai che riguarda il volumen. Ils meds finanzials da promoziun ch'èn necessari per quai vegnan mess a disposiziun en il fond da gulivaziun da finanzas.

Il chantun sustegna e facilitescha la fusiun e la dissoluziun da furmas existentas da la collavuraziun intercommunal e renunzia – cuntrari ad oz – da las promover explicitamain. La realisaziun prentenda diversas midadas da la constituiziun.

Refurma territoriala

Cun agid d'ina refurma territoriala che sto vegnir francada tenor la metoda «top-down» en il dretg constituziunal duai il chantun vegnir structurà en ils trais plauns statals «chantun», «regiuns» e «vischnancas». Il plaun mesaun duai vegnir repartì en tshintg fin otg regiuns determinadas che duain vegnir stgaffidas fin l'onn 2013 tras ina midada da la constituiziun. Las regiuns duain cumpigliar ils districts actuals e las corporaziuns regiunalas actualas. Entaifer las regiuns sco unics subjects giuridics constituziunals futurs tranter il chantun e las vischnancas duai er vegnir exercitada la giurisdicziun civila e penala. In'attribuziun d'incumbensas a las regiuns vegn fatga pir suenter che la revisiun da la constituiziun, ch'è necessaria per furmar las regiuns, è vegnida realisada. Las regiuns duain gidar las vischnancas ad ademplir incumbensas surcommunalas e vegnir concepidas tenor las reglas da la collavuraziun intercommunal. Ellas na duain betg survegnir in'atgna autonomia fiscal e legislativa. Ultra da quai po er il chantun assegnar incumbensas administrativas regiunalas a las regiuns. Il circulo na duai avair naginas incumbensas chantunalas pli; sco purtader d'incumbensas communalas ed intercommunalas resta el dentant ad interim. La discussiun davart ils circuls electorals vegn coordinada cun fixar las structurass da las regiuns e prendida per mauns tenor il princip «L'emprim la refurma territoriala, alura la refurma electorala».